

Kariyere İlişkin Ebeveyn Desteği Ölçeği'nin Türk Ortaokul Öğrencilerine Uyarlanması*

Aysun Güneş¹, Feride Bacanlı²

Öz

Bu araştırmanın temel amacı Turner, Brissett, Lapan, Udipi ve Ergun (2003) tarafından geliştirilen Kariyere İlişkin Ebeveyn Desteği Ölçeği-KİEDÖ (The Career-Related Parent Support Scale-CRPSS)'ni Türk ortaokul öğrencilerine uyarlamaktır. Ayrıca, cinsiyete, sınıf düzeyine, algılanan sosyo-ekonomik statüye ve algılanan akademik başarıya göre ortaokul öğrencilerinin KİEDÖ'ü puan ortalamalarının anlamlı olarak fark gösterip göstermediğini incelemek amaçlanmıştır. Bu araştırmanın 2 çalışma grubu vardır. Birinci çalışma grubu 438 (218 kız ve 220 erkek) ortaokul 7. ve 8. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. İkinci çalışma grubu 145 (77 kız ve 68 erkek) ortaokul 7. ve 8. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. KİEDÖ'nün yapı geçerliğini incelemek için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) kullanılmıştır. DFA sonuçları KİEDÖ'nün orijinalindeki gibi 4 faktörlü (Araçsal Yardım, Kariyere İlişkin Model Olma, Sözel Cesaretlendirme ve Duygusal Destek) olduğunu doğrulamıştır. KİEDÖ'nün güvenilirliğini için KİEDÖ'nün toplam puanları için iç tutarlık katsayısı .93 ve kararlılık katsayısı için .90 olarak bulunmuştur. Ayrıca, KİEDÖ'nün geçerliği için KİEDÖ'ü toplam puanları ile Mesleki Karar Verme Öz-Yeterlilik Ölçeği toplam puanları arasında $r = .44$ olarak bulunmuştur. Ebeveynden Algılanan Sosyal Destek Ölçeği toplam puanları arasında $r = .45$ olarak belirlenmiştir. Bu bulgular KİEDÖ'nün ortaokul öğrencilerinin ebeveynlerinin kariyerle ilgili desteklerini ölçmek için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermiştir. KİEDÖ'ü toplam puanları, algılanan sosyo-ekonomik düzeye ve akademik başarıya göre anlamlı olarak fark göstermiştir. Fakat KİEDÖ'ü toplam puanları, cinsiyete ve sınıf düzeyine göre anlamlı olarak fark göstermemiştir. Araştırmanın sonuçları ilgili literatür ve teorik görüşler çerçevesinde tartışılmıştır. KİEDÖ'nün gelecekte yapılacak araştırmalarda ve uygulamalı çalışmalarda ortaokul öğrencilerinin eğitsel ve kariyere ilişkin ebeveyn desteğini ölçmek için kullanılabileceği önerilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Kariyer gelişimi, Aile desteği, Ortaokul, Ölçek uyarlama

Abstract

The main purpose of this study is to adapt the Career-Related Parental Support Scale-KİEDÖ to Turkish middle school students, developed by Turner, Brissett, Lapan, Udipi, and Ergun (2003). In addition, it was aimed to examine whether there is a significant difference in the mean scores of the middle school students' CRPSS according to gender, grade level, perceived socioeconomic status, and perceived academic achievement. This research has two study groups. The first study group consists of 438 (218 girls and 220 boys) 7th and 8th grade middle school students. The second study group consists of 145 (77 girls and 68 boys) 7th and 8th grade middle school middle school students. Confirmatory factor analysis (CFA) was used to examine the construct validity of the CRPSS. DFA results confirmed that there are four factors (Instrumental Assistance, Career- Related Modeling,

* Bu makale Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalında Prof. Dr. Feride Bacanlı danışmanlığında yürütülen Aysun Güneş'in Yüksek Lisans Tezinden üretilmiştir.

¹ Aysun Güneş, Milli Eğitim Bakanlığı Yenimahalle RAM, pdraysun@hotmail.com

² Feride Bacanlı, Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, fbacanlı@gazi.edu.tr

Verbal Encouragement, and Emotional Support) as in the original version of the CRPSS. In order to determine the reliability of the CRPSS, the internal consistency coefficient was found to be .93 for the total scores of the CRPSS and .90 for the stability coefficient. These findings show that the CRPSS is a valid and reliable measurement tool for measuring the career-related parental support of middle school students. In addition, for the validity of the CRPSS, the correlation between the total scores of the CRPSS and Career Decision Making Self-Efficacy Scale was found as $r = .44$. The correlation between total scores of the CRPSS and the Perceived Social Support Scale from Parent scores was determined as $r = .45$ coefficients. The total scores of the CRPSS differed significantly according to the perceived socio-economic level and academic achievement. However, the total scores of the CRPSS did not differ significantly according to gender and grade level. The results of the study are discussed within the framework of the relevant literature and theoretical views. It is suggested that CRPSS can be used to measure the educational and career-related parental support of middle school students in future research and applied studies.

Keywords: Career development, Parent support, Middle school students, Scale adaptation

Giriş

Çocuklar konuşma, şaka yapma, büyüklere ve küçüklere saygı gösterme, sayı sayma vb. ilk becerileri aile ortamlarında öğrenirler. Aile, çocuk için bilişsel, sosyal ve duyuşsal becerileri öğrendiği ilk ortamdır. Kariyer gelişimi kuramcılarında Super (1990)'a göre de çocuk kariyer kavramı ile ilgili ilk düşünce ve davranışları ailesinden öğrenmektedir. Roe (1956) da kuramında, çocuğun meslek seçiminde, yetiştiği aile ilişkilerinin, özellikle ebeveyn tutumlarının önemli rolleri olduğunu belirtmektedir.

Nitekim, Turner, Steward ve Lapan (2004) araştırmalarında ebeveynlerin çocuklarını güdüleyerek ilgilerinin gelişimlerinde ve kariyerle ilgili yeni yaşantılar sağlayarak onların kariyer eğitimi ve gelişimlerinde önemli rehber ve destek kaynakları olduklarını bulmuşlardır. Çocukların kariyer öz-yetkinliklerinin (Turner ve Lapan, 2002), kariyer umularının gelişiminde ve kariyer seçimlerinin (Flores ve O'Brien, 2002) gelişiminde ebeveynlerin önemli destek kaynağı olduğunu belirtilmektedir. Sickinger (2012) ortaokul 8.sınıf öğrencilerinin gelişimlerini kolaylaştırıcı ebeveyn davranışlarının ve ebeveyn desteklerinin ortaokul psikolojik danışma programlarındaki kariyer ile ilgili davranışların ve kariyer araştırma davranışlarının önemli yordayıcıları olduklarını belirtmektedir. Choi, Kim ve Kim (2015) Koreli ergenlerin kariyer ilgili bilgi ve becerilerinde ebeveynlerin güçlü bir etkisi olduğunu bulmuşlardır. Guan, Capezio, Restubog, Read, Lajom, & Li (2016) aile desteğinin üniversite öğrencilerinin kariyer kararı verme öz-yetkinlik beklentisi ve kariyer uyumluluğunu olumlu etkilediğini belirlemişlerdir. Benzeri diğer araştırmalarda da üniversite öğrencilerinin ebeveyn desteklerinin kariyer karar verme öz-yetkinliklerini yükselttiği (Garcia, Restubog, Bordia, Bordia ve Roxas, 2015; Restubog, Florentino, & Garcia, 2010) ve kariyerle ilgili zorluklarının etkilerini azalttıkları (Ong, Phinney ve Dennis, 2006) bulunmuştur.

Türkiye’de de aileyle ilgili değişkenlerin ergenlerin mesleki olgunluklarıyla, kariyer kararsızlıklarıyla, kariyer karar verme güçlükleriyle ve çocukların kariyer gelişimleriyle ilişkilerini inceleyen çeşitli araştırmalar yapılmıştır (Bacanlı & Güngör, 2016; Bozgeyikli, Doğan, & Işıklar, 2010; Köküsoy, 2008; Şavluk, 2019; Temeloğlu, 2019; Ulaş, 2016). Örneğin; Sürücü (2005) lise öğrencilerinin, Bozgeyikli, Doğan ve Işıklar (2010) üstün yetenekli lise öğrencilerinin, Köküsoy (2008) meslek lisesi öğrencilerinin ailelerinden algılanan sosyal destek arttıkça mesleki olgunluk düzeylerinin yükseldiğini bulmuşlardır. Ulaş (2016) aileden algılanan sosyal desteğin lise öğrencilerinin mesleki olgunluklarının, Öztemel (2013) de kariyer karar verme güçlüklerinin anlamlı yordayıcısı olduğunu belirlemişlerdir. Benzer şekilde aileden algılanan sosyal destek arttıkça ortaokul öğrencilerinin kariyer gelişimi düzeylerinin arttığı bulunmuştur (Bacanlı & Güngör, 2016far). Şavluk (2019) ailenin ekonomik ve kariyere ilişkin bilgi verme gibi etkileri arttıkça ortaokul öğrencilerinin kariyer gelişimi düzeylerinin arttığını ve Temeloğlu (2019) kariyer kararsızlıklarının azaldığını belirlemişlerdir. Bu özetlenen araştırmaların sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde; ergenlerin mesleki olgunluklarını ve çocukların kariyer gelişimlerini, çocuk ve ergenlerin kariyer kararlarını aileden algılanan sosyal destek, ailenin ekonomik desteği ve kariyere ilişkin bilgi verme gibi davranışlarının etkiledikleri görülmektedir. Bu araştırmaların yanı sıra, yurt dışında çocukların, ergenlerin ve gençlerin kariyer gelişimlerine ve kariyer seçimlerine ebeveyn desteğini ve aile etkisini ölçmek için ölçme araştırmaları geliştirmeyi amaçlayan araştırmalar da yapılmıştır. Örneğin; Farmer, vd. (1981) tarafından çocuğun kariyer gelişimi ve seçimiyle ilgili kararlarına ilişkin ebeveynlerinden algıladıkları desteği ölçen Ebeveyn Destek Ölçeği geliştirilmiştir. Fouad, Cotter, Fitzpatrick, Kantamneni, Carter, & Bernfeld (2010) ailenin gençlerin kariyer gelişimine ve kararına etkisini ölçmek için Kariyer Seçiminde Aile Etkisi Ölçeği (KSAEÖ)’ni geliştirmişlerdir. Türkiye’de ise, Özünlü & Bacanlı (2015) KSAEÖ’ünü (Fouad vd., 2010) 9, 10 ve 11’inci sınıflarda öğrenim öğrenim yapan lise öğrencilerine ve Bacanlı (2018) genç yetişkinlere uyarlamıştır. KSAEÖ’i adları verilen 4 faktörlü bir yapıya sahiptir. Şeker ve Kaya (2018) ise Türkiye’deki 9, 10 ve 11’inci sınıflarda öğrenim yapan lise öğrencilerinin meslek seçim sürecinde aile desteğini belirlemeyi amaçlayan özgün Türkçe Lise Öğrencilerinin Meslek Seçiminde Aile Desteği Ölçeği’ni geliştirmişlerdir. Bu ölçeğin *kabul ve cesaretlendirme* ve *bilgilendirme* adları verilen iki alt ölçeği vardır. Bu özetlenen araştırmalardan da anlaşılacağı gibi Türkiye’de kariyer gelişimi veya seçiminde aile etkisi veya desteğini ölçme araçlarını geliştirme araştırmalarının lise öğrencileri örneklemelerinde çalışıldıkları görülmektedir. Ancak Türkiye’de ortaokul öğrencilerinin de eğitsel ve kariyer gelişimlerine ilişkin ebeveyn desteklerini ölçmek için bir ölçme aracına gereksinim vardır. Çünkü Türkiye’de ortaokul öğrencileri ortaokulu bitirirken lise türü seçimlerini yapmak zorundadırlar. Bu öğrencilerin lise türünü seçerken ilerde hangi mesleği/ meslekleri seçmek istediklerini de düşünmeleri gerekmektedir. Ortaokul öğrencilerinin lise türünü seçme kararlarını verirken kendilerini ve lise

türlerini tanıma gibi mesleki gelişim görevlerini üstlenirken ebeveynlerinden eğitsel ve kariyer gelişimlerine ilişkin algıladıkları destek önemlidir. Yukarıda da belirtildiği gibi yurt dışında ve Türkiye’de yapılan araştırmalar ebeveynlerden algılanan sosyal destek ve ebeveynlerin olumlu etkileri arttıkça ortaokul öğrencilerinin kariyer gelişimi düzeylerinin de arttığı (Bacanlı & Güngör; 2015; Şavluk, 2019) belirlenmiştir. Ancak Türkiye’de ortaokul öğrencilerinin eğitsel ve kariyer gelişimlerine ilişkin ebeveyn desteklerini ölçmek için bir ölçme aracı yoktur. Bu nedenlerle bu araştırmanın temel amacı, Turner, vd. (2003) tarafından ortaokul öğrencilerinin eğitsel ve mesleki gelişimlerine ilişkin algıladıkları ebeveyn desteğini ölçmek için geliştirilen Kariyere İlişkin Ebeveyn Desteği Ölçeğini: KİEDÖ (The Career-Related Parent Support Scale-CRPSS)’ni Türk ortaokul öğrencilerine uyarlamaktır.

KİEDÖ’ini okul psikolojik danışmanlarının kariyer psikolojik danışmanlığı ve rehberliği hizmetleri kapsamında ortaokul öğrencilerinin eğitsel ve kariyer gelişimlerine ilişkin ebeveynlerinden algıladıkları desteği ölçmek için kullanabilecekleri beklenmektedir. KİEDÖ’i sonuçları, bir yandan okul psikolojik danışmanlarına öncelikle ortaokul öğrencilerinin eğitsel ve kariyer gelişimlerine ilişkin ebeveynlerinden algıladıkları destek konusunda veri sağlayarak bu öğrencilere sunabilecekleri kariyer psikolojik danışmanlığı ve rehberliği hizmetlerinin belirlenmesine yardımcı olacaktır. KİEDÖ’i sonuçları diğer yandan, okul psikolojik danışmanlarının ortaokul öğrencilerinin eğitsel ve kariyer gelişimlerine ilişkin ebeveynlerinden algıladıkları destek konusunda ebeveynlere sunulabilecekleri kariyer rehberliği hizmetlerinin neler olabileceğinin belirlenmesine de yardımcı olacaktır. Bunlara ilaveten KİEDÖ’i gelecekte bu ölçeğin kullanımına ihtiyaç duyulan gelecekte yapılacak teorik ve uygulamalı araştırmalarda ortaokul öğrencilerinin eğitsel ve kariyer gelişimlerine ilişkin ebeveynlerinin verdikleri desteği ölçülmek için kullanılabilir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Turner vd. (2003) tarafından ortaokul öğrencileri için geliştirilen Kariyere İlişkin Ebeveyn Desteği Ölçeği’ni Türk ortaokul öğrencilerine uyarlamayı amaçlayan bu araştırmada betimsel yöntem kullanılmıştır.

Çalışma Grupları

Çalışma Gruplarının Oluşturulacağı Semt ve Okulların Belirlenmesi: Bu araştırmaya alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeylerden (SED) gelen ailelerin çocuklarının katılımını sağlamak için araştırmacılar tarafından Ankara il merkezindeki genellikle alt, orta ve üst düzey ailelerin oturduğu herkesçe bilinen ve kabul edilen 3 semt belirlenmiştir. Bu semtlerin herbirinden 2’şer ortaokul belirlenmiştir. Birinci araştırmacı bu okulların yöneticileri ve rehber öğretmenleri ile yüz yüze görüşmüştür. Okullarında veri toplanmasına izin verilen 5 (2 alt SED, 2 orta SED ve bir üst SED’den)

devlet ortaokulu çalışma gruplarının okulları olarak belirlenmiştir. Okullarla görüşme sürecinde yöneticilere ve okul psikolojik danışmanlarına kısaca araştırmanın amacı ve Türkçe KİEDÖ, MKVYÖ'i, ÇESDDÖ'nün Aileden Algılanan Sosyal Destek Alt Ölçeği, Kişisel Bilgi Formu tanıtılmıştır. Bu görüşmelerde veri toplanacak sınıflar ve tarihleri de belirlenmiştir. Bu özellikleri tanıtılan okullardan 2 çalışma grubu oluşturulmuştur. Bu çalışma grupları aşağıda tanıtılmıştır.

Birinci Çalışma Grubu: Bu araştırmaya katılmaya gönüllü 218 (%49,8) kız ve 220 (%50,2) erkek olmak üzere toplam 438 ortaokul öğrencisinden oluşmaktadır. Katılımcılar Ankara il merkezindeki 5 devlet ortaokulunda öğrenim görmektedirler. Çalışma grubundaki 438 öğrencinin 216'sı 7. sınıfta ve 222'si 8. sınıfta öğrenim görmektedirler. Çalışma grubundaki öğrencilerden, Kişisel Bilgi Formundaki Sosyo-Ekonomik Düzeyle (SED) ilgili soruya 74 öğrenci düşük, 264 öğrenci orta ve 96 öğrenci üst sosyo-ekonomik düzey ailelerden geldiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin yaşları 12-16 (\bar{X} = 13,6) arasında değişmektedir.

İkinci Çalışma Grubu: Bu araştırmaya katılmaya gönüllü 145 (77 kız ve 68 erkek) ortaokul öğrencisinden oluşmaktadır. Bu öğrenciler Ankara il merkezindeki yukarıda özellikleri tanıtılan alt, orta ve üst SED'den 3 devlet ortaokulunun 7. ve 8. sınıflarında öğrenim görmektedirler. KİEDÖ'nün "Ölçüt Bağıntılı Eş Zamanlı Geçerliliğine İlişkin Çalışmalar" ikinci çalışma grubundan toplanan veriler üzerinde yapılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Kariyere İlişkin Ebeveyn Desteği Ölçeği (KİEDÖ, Turner vd. 2003)

Orijinal KİEDÖ; ortaokul öğrencilerinin eğitimsel ve mesleki gelişimlerine ilişkin algıladıkları ebeveyn desteğini ölçmek için Turner vd. (2003) tarafından geliştirilmiştir. Bu araştırmacılar KİEDÖ'nin kuramsal temelini Bandura'nın Sosyal Bilişsel Kuramı'na (1977, 1997) ve Lent, Brown ve Hackett (1994, 2000) Sosyal Bilişsel Kariyer Kuramı (SBKK)'na dayandırmışlardır. KİEDÖ'nün yapısı için, Bandura'nın ergenlerin eğitsel ve kariyer gelişimlerine ilişkin öz-yetkinlik beklentilerinin dört bilgi kaynağını (araçsal yardım, bireyin kendi geçmişteki performans yaşantıları/ deneyimleri, başkalarını gözleyerek öğrenmeleri, başkalarının sözel cesaretlendirmeleri ve duygularını yönetme deneyimleri) sağlayanların en önemlisinin ebeveynler olduğu hipotezini test etmişlerdir. Bu amaçla KİEDÖ'nün Araçsal Yardım (AY), Kariyere İlişkin Model Olma (KİMO), Sözel Cesaretlendirme (SC) ve Duygusal Destek (DD) olmak üzere dört alt ölçekten oluşacağını ileri sürmüşler ve bu her alt ölçek için için maddeler geliştirmişlerdir.

Turner, vd. (2003) KİEDÖ'nün faktör yapısını incelemek için ortaokul öğrencilerinden toplanan verilere doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulamışlardır. DFA'nde ortaya çıkan çoklu uyum indexleri değerlerinin dört faktörlü yapıyla uyum sağladığı görülmüştür. $\chi^2/sd = 2.10, p < .001$; AGFI = .82; RMR = .09; RMSEA = .072. Dolayısıyla araştırmacılar bu sonuçların Hu & Bentler'in (1999) teorik

görüşleri kapsamında da değerlendirildiğinde; araştırmalarında ortaokul öğrencilerinden topladıkları verilerin ölçeğin dayandırıldıkları dört faktörlü yapıya uyum gösterdiğini ile belirtmektedirler. Bunun yanısıra Turner, vd. (20003) KİEDÖ'nün yapı geçerliği için, KİEDÖ'nün ve toplam puanları ile Ortaokul Öz-Yetkinlik Ölçeği'nin: OÖYÖ (Fouad, Smith, & Enochs, 1997) puanları ve Missouri Kapsamlı Rehberlik Surveyi puanları arasında ilişkileri incelemişlerdir. Bu değişkenler arasındaki ilişki katsayılarının da KİEDÖ'nün geçerliğini güçlendiren değerler olduğunu belirtmektedirler.

Turner, vd. (20003) KİEDÖ 'nin güvenilirliğini için Cronbach Alpha ile iç tutarlık katsayılarını belirlenmişlerdir. KİEDÖ 'nin tümü için $\alpha=.92$, Araçsal Yardım alt ölçeği için $\alpha=.78$, Kariyere İlişkin Model Olma alt ölçeği için $\alpha=.82$, Sözel Cesaretlendirme alt ölçeği için $\alpha=.83$, Duygusal Destek alt ölçeği için $\alpha=.85$ bulunmuştur. Ayrıca test tekrar test tekniği ile hesaplanan kararlılık katsayısı KİEDÖ'nün tamamı için $r=.79$, Araçsal Yardım alt ölçeği için $r=.75$, Kariyere İlişkin Model Olma alt ölçeği için $r=.87$, Sözel Cesaretlendirme alt ölçeği için $r=.76$, Duygusal Destek alt ölçeği için $r=.77$ bulunmuştur (Turner vd., 2003). Sonuç olarak Turner vd. (20003) geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının bu sonuçlarına dayanarak, KİEDÖ'nin oldukça iyi geçerlik ve güvenilirlik değerlerine sahip olduğunu, teorik ve uygulamalı araştırmalarda ortaokul öğrencilerinin eğitimsel ve mesleki gelişimlerine ilişkin algıladıkları ebeveyn desteğini ölçmek için kullanılabileceğini önermektedirler.

Çocuk ve Ergenler için Sosyal Destek Değerlendirme Ölçeği (ÇESDDÖ, Gökler, 2007)

Bu ölçek çocukların ailelerinden, arkadaşlarından (yakın arkadaş ve sınıf arkadaşları) ve öğretmenlerinden aldıkları sosyal destek algılarını değerlendirmek amacıyla Dubow ve Ullman (1989) tarafından geliştirilmiştir. Gökler (2007) tarafından Türkiye'deki çocuklara ve ergenlere uyarlanmıştır. ÇESDDÖ, dört alt ölçek ve 41 maddeden oluşan 5'li likert tipi bir ölçektir.

ÇESDDÖ 'nün yapı geçerliği için 358 çocuk ve ergenden toplanan verilere açıklayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçları ÇESDDÖ'nün üç faktörlü bir yapıya sahip olduğunu göstermiştir. ÇESDDÖ'nin güvenilirliği Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı ile belirlenmiştir. Ölçeğin tümü için $\alpha=.93$, Aileden Alınan Destek alt ölçeği için $\alpha=.86$, Öğretmen Alınan Destek alt ölçeği için $\alpha=.88$ ve Arkadaştan Alınan Destek alt ölçeği için $\alpha=.89$ bulunmuştur. Ayrıca testin tekrarı tekniği ile hesaplanan kararlılık katsayısı ölçeğin tümü için $r=.49$ bulunmuştur. ÇESDDÖ'nin iki-yarım güvenilirliği .82 olarak belirlenmiştir (Gökler, 2007).

Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği (MKVYÖ, Bozgeyikli, 2004)

Bozgeyikli (2004) tarafından ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin meslek kararı vermede kendilerini yetkin görme düzeylerini ölçmek için geliştirilmiştir. MKVYÖ 27 maddeli özgün Türkçe 5'li derecelmeli likert tipi bir ölçektir. MKVYÖ'nün kuramsal temeli Lent, vd.'nin (1994, 2000) SBKK'na dayandırılmıştır. MKVYÖ'nün yapı geçerliği için $n=180$ ilköğretim 8. sınıf öğrencisinden toplanan verilere açıklayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Ölçeğin dayandırıldığı kuramsal temel

dikkate alınarak ölçek maddelerinin en fazla beş faktörde toplanması beklenmiştir. Ancak tekrarlanan açıklayıcı faktör analizi çalışmaları MKVYÖ'nün maddelerinin üç faktörde toplandığını göstermiştir. MKVYÖ'nün alt ölçekleri Bireysel ve Mesleki Özellikleri Doğru Olarak Değerlendirme (BMÖDD), Mesleki Bilgi Toplama (MBT) ve Gerçekçi Plan Yapma (GPY) olarak adlandırılmıştır. MKVYÖ'nün güvenilirliği Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı ile belirlenmiştir. Ölçeğin tümü için $\alpha=.92$, BMÖDD alt ölçeği için $\alpha=.89$, MBT alt ölçeği için $\alpha=.87$, GPY alt ölçeği için $\alpha=.81$ bulunmuştur. Ayrıca testin tekrarı tekniği ile hesaplanan kararlılık katsayısı ölçeğin tümü için $r=.78$, BMÖDD alt ölçeği için $r=.79$, MBT alt ölçeği için $r=.72$, GPY alt ölçeği için $r=.68$ bulunmuştur (Bozgeyikli, 2004). Bu sonuçlara dayanılarak MKVYÖ'nün geçerliği ve güvenilirliğinin iyi olduğuna karar verilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu (KBF)

KBF'ü katılımcıların cinsiyet, sınıf, algılanan sosyo-ekonomik düzey ve algılanan akademik başarıyı belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır

İşlem

Çalışma grubunun oluşturulduğu süreçte belirlenen tarihlerde veriler birinci araştırmacı ve rehber öğretmenlerin iş birliğiyle toplanmıştır. Veri toplama öncesi sınıftaki öğrencilere kısaca araştırmacının amacı, Türkçe KİEDÖ'nün ve Kişisel Bilgi Formu'nun cevaplanması hakkında kısa bilgi verilmiştir. KİEDÖ ve Kişisel Bilgi Formunun uygulanması 30-40 dakika sürmüştür. KİEDÖ'nün faktör yapısı ve güvenilirlik çalışmaları tamamlandıktan sonra aynı okullardaki çalışma grubu veri toplama sürecine katılmayan öğrencilere KİEDÖ'ü, MKVYÖ'ü ve ÇESDDÖ'ü ilişkisel ölçekler çalışması için uygulanmıştır. Bu ölçek uygulamaları yaklaşık 40-45 dakika sürmüştür. Bu iki uygulama sürecine de bu araştırmaya katılmaya gönüllü ve veri toplama günü sınıfında bulunan öğrenciler katılmıştır.

KİEDÖ'nün Türkçeye Çeviri Çalışması

Uyarlama çalışmasının ilk aşamasında KİEDÖ araştırmacı, kariyer danışmanlığı ve rehberliği alanında uzman ve iyi derecede İngilizceden Türkçeye çeviri yapabilen iki öğretim üyesi ve Türkçe'yi ve İngilizce'yi akıcı bir şekilde konuşan ve yazan İngilizce öğreten uzman okutman tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Dört çeviri birbirleriyle karşılaştırılmış, ölçekteki her madde için en uygun ifadenin hangisi olacağına alan uzmanlarından görüş alınarak karar verilmiştir. Çevirisi yapılan KİEDÖ psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanında yüksek lisans yapmış, iyi derecede İngilizce çeviri yapabilen bir uzman tarafından çeviri-geri çeviri yoluyla İngilizceye çevrilmiştir. Tekrar İngilizce'ye çevrilen KİEDÖ aracı tekrar gözden geçirilmiş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Daha sonra, KİEDÖ dil bilgisi ve yazım kuralları açısından bir Türkçe öğretmeni tarafından kontrol edilmiş ve pilot uygulama için son hali verilmiştir. Türkçe KİEDÖ'nün taslak formundaki maddelerin ortaokul öğrencileri tarafından anlaşılıp anlaşılmadığını belirlemek için 7. ve 8. sınıfa devam eden 40 öğrenciye

pilot uygulama yapılmıştır. Öğrencilerden, KİEDÖ maddelerini anlaşılabilirliği açısından incelemeleri istenmiştir. Ölçekteki bütün maddelerin anlaşıldığı görülmüş ve bu taslak ölçek formunda değişiklik yapılmamıştır.

Verilerin Analizi

KİEDÖ'nün Türk ortaokul öğrencileri için yapı geçerliliğini belirlemek için doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Uyum iyiliği katsayıları ve kabul edilir değerler olarak CFI= .95, RMSEA= .06, SRMR= .10 (Hu ve Bentler, 1999) ve GFI= .95, AGFI= .90 (Kline, 2005) dikkate alınmıştır. Ölçütlerle ilişkili geçerlik çalışmasında ölçekler arası korelasyon değerleri Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon katsayısı ile belirlenmiştir. KİEDÖ'nün güvenilirlik analizi için test-tekrar test tekniği ve Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı belirleme teknikleri kullanılmıştır. KİEDÖ'ü puanlarını cinsiyete ve sınıf düzeyine göre incelemek için bağımsız gruplar için *t* testi kullanılmıştır. KİEDÖ'ü puanlarını SED ve akademik başarı düzeylerine göre karşılaştırmak için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Gruplararası farkın kaynağını belirlemek için Scheffe testi kullanılmıştır. Tüm analizler için anlamlılık düzeyi .05 kabul edilmiştir. Geçerlilik ve güvenilirlik analizlerini yapmak için SPSS (21.0) ve AMOS paket programları kullanılmıştır.

Bulgular

KİEDÖ'nün Geçerliliği ve Güvenirliğine İlişkin Bulgular

KİEDÖ'nün Faktör Yapısının İncelenmesi. KİEDÖ'nün (Turner vd., 2003) dört faktörlü yapısının (araçsal yardım, kariyere ilişkin model olma, sözel cesaretlendirme, duygusal destek) Türk ortaokul öğrencileri örnekleminde de geçerli olup olmadığını incelemek için n=434 ortaokul öğrencisinden toplanan verilere 1. ve 2. Düzey DFA uygulanmıştır. Böylece KİEDÖ ile toplanan verilere uygulanan birinci düzey DFA sonuçlarına ilişkin uyum iyiliği katsayıları Tablo-1'de sunulmuştur.

Tablo 1. KİEDÖ Puanlarına Uygulanan Birinci Düzey DFA Sonuçlarına İlişkin Uyum İyiliği Katsayıları

χ^2	Sd	χ^2/sd	RMSEA	SRMR	NFI	CFI	GFI	AGFI
782.742	318	2.461	0.058	0.052	0.965	0.979	0.984	0.981

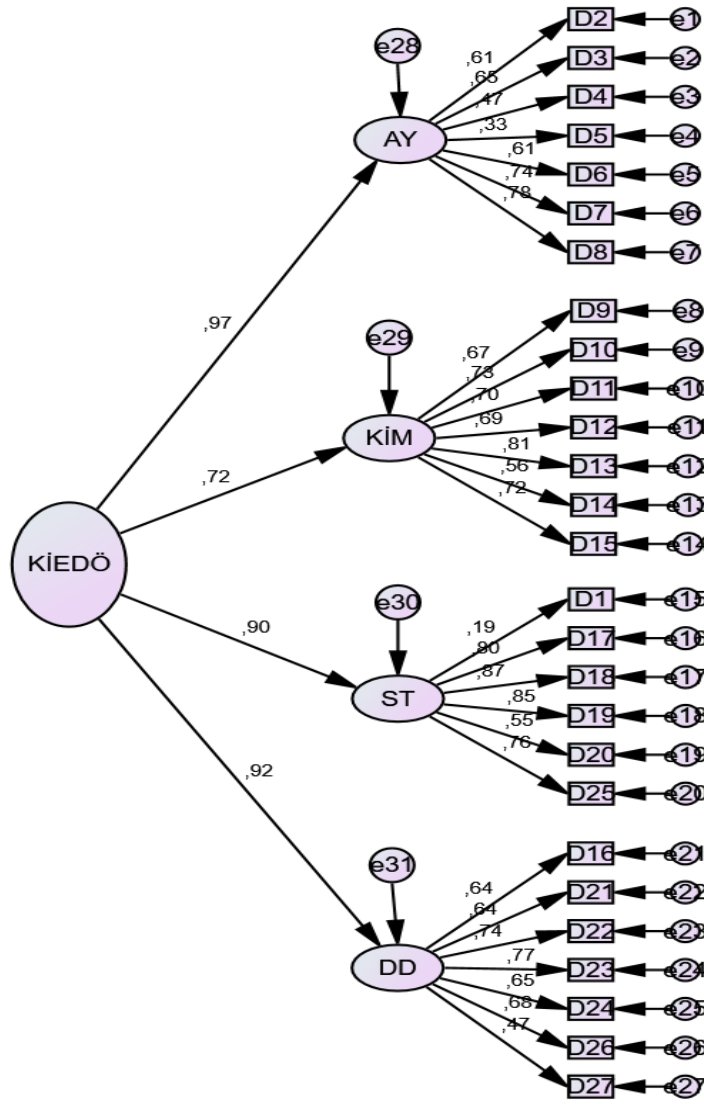
Tablo 1'de görüldüğü gibi; birinci düzey DFA sonuçlarına ilişkin uyum iyiliği katsayılarının $\chi^2/sd = 2.461$, $RMSEA = 0.058$, $SRMR = 0.052$, $AGFI = 0.981$ olduğu bulunmuştur. Bu uyum katsayıları literatürde Hu ve Bentler (1999) ve Kline (2005) tarafından önerilen uyum katsayılarıyla karşılaştırıldığında; $GFI=0.984$ değeri .95 değerinden büyüktür, $AGFI=0.981$ değeri .90 değerinden büyüktür, $CFI=0.979$ değeri .95 değerinden büyüktür, $SRMR=0.052$ değeri .10'dan daha küçüktür ve $RMSEA=0.058$ değeri de .060'den küçüktür. Bu uyum katsayılarının iyi düzeyde oldukları görülmektedir. Bu uyum katsayıları, orijinal KİEDÖ'nün dört faktörlü yapısının Türk ortaokul

öğrencileri örnekleme için de kabul edilebilir bir model olduğunu göstermektedir. KİEDÖ'nün faktör yapısı için ortaokul öğrencileri örnekleme verilerine uygulanan ikinci düzey DFA sonuçları Tablo-2'de sunulmuştur.

Tablo 2. KİEDÖ ile Toplanan Verilere Uygulanan 2. Düzey DFA Sonuçlarına İlişkin Uyum İyiliği Katsayıları

χ^2	Sd	χ^2/sd	RMSEA	SRMR	NFI	CFI	GFI	AGFI
782.742	318	2.461	0.058	0.052	0.965	0.979	0.984	0.981

Tablo 2'deki 2.Düzey DFA sonuçları incelendiğinde; uyum iyiliği katsayıları $\chi^2/sd = 2.23$, RMSEA = .058, CFI = .939, GFI = .931 AGFI=.905, SRMR=.047 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar Türk ortaokul öğrencileri örnekleminde test edilen modelin kabul edilebilir uyum iyiliği kat sayılarına sahip olduğunu göstermektedir (Hu ve Bentler, 1999; Kline, 2005). Birinci ve ikinci düzey DFA sonuçları birlikte değerlendirildiğinde; 27 maddeden oluşan dört faktörlü KİEDÖ'nün geçerli bir ölçme aracı olduğu görülmektedir. KİEDÖ verilerine uygulanan ikinci düzey DFA'ne ilişkin Path Diyagramı Şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1. KİEDÖ Verilerine Uygulanan İkinci Düzey DFA'ne İlişkin Path Diyagramı

KİEDÖ'nün Güvenirlilik Çalışmalarına İlişkin Bulgular

KİEDÖ'nün güvenilirliğini belirlemek için; Cronbach'ın Alpha katsayısı ile KİEDÖ'nün tümü ve alt ölçekleri için iç tutarlık katsayıları ve testin tekrarı tekniği ile kararlılık katsayıları hesaplanmıştır. Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı ölçeğin tümü için $\alpha = .93$, Araçsal Yardım alt ölçeği için $\alpha = .81$, Kariyere İlişkin Model Olma alt ölçeği için $\alpha = .87$, Sözel Cesaretlendirme alt ölçeği için $\alpha = .82$, Duygusal Destek alt ölçeği için $\alpha = .83$ olarak bulunmuştur. Bunun yanı sıra; 28 gün arayla ölçek 7. ve 8. sınıf öğrencilerine ($n= 43$) tekrar uygulanmıştır. KİEDÖ'nün test-tekrar test yöntemiyle hesaplanan kararlılık katsayısı ölçeğin tümü için $r = .90$, Araçsal Yardım alt ölçeği için $r = .87$, Kariyere İlişkin Model Olma alt ölçeği için $r = .96$, Sözel Cesaretlendirme alt ölçeği için $r = .90$, Duygusal Destek alt ölçeği için ise $r = .90$ olarak bulunmuştur. Bu bulgulara göre; Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları ve kararlılık

katsayılarının istenilen (.70) değere ulaştığı (Nunnally ve Bernstein, 1994) ve KİEDÖ'nün güvenilirliğinin yüksek olduğu söylenebilir.

KİEDÖ'nün Ölçüt Bağımlı Eş Zamanlı Geçerliğine İlişkin Bulgular

KİEDÖ'nün ölçüt bağımlı geçerlik türlerinden eş zamanlı geçerliği için KİEDÖ toplam puanları ile MKVYÖ'ü (Bozgeyikli, 2004) toplam puanları ve ÇESDÖ'nin Aileden Alınan Sosyal Destek Ölçeği (AASDÖ) alt ölçeği (Gökler, 2007) puanları arasındaki korelasyon katsayıları incelenmiştir. Bu geçerlik çalışması için veriler 3 devlet ortaokulunun 7. ve 8. sınıflarında öğrenim gören n=145 öğrenciye KİEDÖ, MKVYÖ ve AASDÖ eş zamanlı uygulanarak toplanmıştır (Bakınız: Yöntem Bölümü, İkinci Çalışma Grubu).

Turner vd. (2003) ebeveynden algılanan eğitsel ve kariyere ilişkin desteğin meslek kararı verme öz-yetkinliği ile ilişkili olacağı hipotezini test ettikleri görüşlerine dayanarak bu araştırmada da KİEDÖ toplam puanları ile MKVYÖ (Bozgeyikli, 2004) toplam puanları arasındaki ilişki katsayısı belirlenmiştir. Bunun için n = 145 ortaokul öğrencisine KİEDÖ ve MKVYÖ uygulanmıştır. Bu iki ölçekten alınan toplam puanlar arasında $r = .44$, $p < .01$ pozitif yönlü orta düzey anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Aileden algılanan sosyal desteğin, ebeveynden algılanan eğitsel ve kariyere ilişkin destek ile ilişkili olabileceği düşüncesinden hareketle KİEDÖ'nün ölçüt bağımlı geçerlik türlerinden eş zamanlı geçerliği için KİEDÖ toplam puanları ile ÇESDÖ'nin Aileden Alınan Sosyal Destek Ölçeği (AASDÖ) alt ölçeği (Gökler, 2007) puanları arasındaki korelasyon katsayıları incelenmiştir. Çünkü her iki ölçekte de ölçülen sosyal destek kaynağı aynıdır yani bir ailenin temel bireyleridir. Bunun için; 145 ortaokul öğrencisine KİEDÖ ve ÇESDDÖ'nün (Gökler, 2007) Aileden Alınan Destek Alt Ölçeği uygulanmıştır. Bu iki ölçekten alınan toplam puanlar arasında $r = .45$, $p < .01$ pozitif yönlü orta düzey anlamlı bir ilişki bulunmuştur. KİEDÖ'nün ölçüt bağımlı geçerlik türlerinden eş zamanlı geçerliği için KİEDÖ'ü toplam, MKVYÖ'ü toplam ve AASDÖ'ü puanları arasındaki korelasyon katsayıları, aritmetik ortalama, standart sapma ve bu ölçüklerin Cronbach α değerleri Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. KİEDÖ ile MKVYÖ ve AASDÖ Puanları Arasındaki Korelasyon, Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Ölçeklerin Cronbach α Değerleri

	KİEDÖ			
	r	\bar{X}	Ss	Cronbach α
KİEDÖ	1.00	95.42	21.34	.93
MKVYÖ	.44*	101.90	23.14	.96
AASD	.45*	48.80	8.71	.88

* $p < .01$

KİEDÖ'İ Toplam Puanlarının Cinsiyete, Sınıf düzeyine, Algılanan Sosyo-Ekonomik Düzeye ve Akademik Başarıya Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

KİEDÖ toplam puanlarının cinsiyete göre anlamlı olarak fark gösterip göstermediğini belirlemek için birinci çalışma grubundaki (n= 434) kız ve erkek ortaokul öğrencilerinin KİEDÖ toplam puanlarına bağımsız gruplar için *t* testi uygulanmıştır. Birinci çalışma grubundaki n=217 kız öğrencinin KİEDÖ toplam puan ortalaması \bar{X} =96,88, Ss=16,35 ve n=217 erkek öğrencinin KİEDÖ toplam puan ortalaması \bar{X} =93,80, Ss=17,45 bulunmuştur. Bu ortalamalara uygulanan *t* testi sonucundaki *t* = 1.90, *p*>.05 olup bu değer .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır.

KİEDÖ toplam puanlarının sınıf düzeyine göre anlamlı olarak fark gösterip göstermediğini belirlemek için 7. ve 8. sınıflardaki öğrencilerinin KİEDÖ toplam puanlarına bağımsız gruplar için *t* testi uygulanmıştır. Birinci çalışma grubundaki n=212 ortaokul 7. sınıf öğrencisinin KİEDÖ toplam puan ortalaması \bar{X} =95.22, Ss=17.12 ve 8. sınıf öğrencisinin KİEDÖ toplam puan ortalaması \bar{X} =95.45, Ss=16.84) bulunmuştur. Bu ortalamalara uygulanan *t* testi sonucundaki *t* = -.142, *p* >.05 olup bu değer .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır

Birinci çalışma grubundaki ortaokul öğrencilerinin toplam puanlarının algılanan SED (alt, orta ve üst)'e göre anlamlı olarak fark gösterip göstermediğini belirlemek için KİEDÖ'ü toplam puanlarına tek-yönlü faktör analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Birinci çalışma grubundaki n=433 ortaokul öğrencisinin KİEDÖ'ü puanlarına ANOVA testi uygulamadan önce varyansların homojenliğini belirlemek için Levene'nin testi uygulanmıştır. Levene testi sonuçları dağılımın birinci çalışma grubundaki n=433 ortaokul öğrencisinin KİEDÖ'ü puanlarına tek yönlü varyans analizi uygulanabileceğini göstermiştir. Tek yönlü varyans analizi n= 431 sonuçlarına göre; F değeri anlamlı bulunmuştur (*F* (2, 431) =31.453, *p* <.001). Algılanan sosyo-ekonomik düzeye göre KİEDÖ toplam puan ortalamaları arasındaki farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Scheffe testi yapılmıştır. Scheffe testi sonuçları, sosyo-ekonomik düzeyini "düşük algılayanların \bar{X} =82,35, sosyo-ekonomik düzeyini "orta" olarak algılayanların \bar{X} = 97.11 arasında anlamlı olarak fark bulunmuştur. Benzer şekilde; sosyo-ekonomik düzeyini "düşük" algılayan öğrencilerin KİEDÖ'den aldıkları puanların \bar{X} = 82.35 ile sosyo-ekonomik düzeyini "yüksek" algılayan öğrencilerin KİEDÖ'den aldıkları puanların \bar{X} = 100.50 arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Bu farklılıklara ilişkin değerler sırasıyla (-14.756*, -18.148*) *p* <.001 düzeyinde anlamlıdır. Bu bulgular; sosyo-ekonomik düzeyini "düşük" algılayan öğrencilerin kariyere ilişkin ebeveyn desteği puanlarının, sosyo-ekonomik düzeyini "orta" olarak algılayan öğrencilerden ve sosyo-ekonomik düzeyini "yüksek" olarak algılayan öğrencilerden anlamlı olarak düşük olduğunu göstermektedir.

Birinci çalışma grubundaki öğrencilerin KİEDÖ toplam puanlarının algıladıkları akademik başarıya (çok zayıf, zayıf, orta, iyi, pekiyi) göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için $n=434$ ortaokul öğrencisinin KİEDÖ puanlarına uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre; F değeri anlamlı bulunmuştur ($F(4, 429)=10.212, p<.001$). Algılanan akademik başarıya göre kariyere ilişkin ebeveyn desteği puan ortalamaları arasındaki farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Scheffe testi yapılmıştır. Scheffe testi sonuçları; akademik başarıyı “çok zayıf” algılayan öğrencilerin kariyer ilişkin ebeveyn desteği puanlarının “zayıf”, “orta”, “iyi” ve “pekiyi” olarak algılayanlardan ve akademik başarıyı “zayıf” olarak algılayan öğrencilerin kariyere ilişkin ebeveyn desteği puanlarının “orta” ve “pekiyi” olarak algılayanlardan anlamlı olarak düşük olduğunu göstermiştir.

Tartışma

Bu araştırmada Turner, vd. (2003) tarafından geliştirilen KİEDÖ’ni Türk ortaokul öğrencilerine uyarlamak amaçlanmıştır. Bu amaç için KİEDÖ’nün Türkçeye çeviri, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Bunlara ilaveten bu araştırmada KİEDÖ’nden ortaokul öğrencilerinin aldığı puanların cinsiyete, okul düzeyine, SED’ye ve akademik başarı düzeylerine göre incelenmesi de amaçlanmıştır. Bu amaçları gerçekleştirmek için yapılan çalışmaların bulguları aşağıda tartışılmıştır.

Türkçe KİEDÖ’nün geçerliğini belirlemek için önce yapı geçerliği çalışması yapılmıştır. Yapı geçerliği, geçerlik ölçme yöntemlerinden biridir ve bir ölçeğin teorik bir psikolojik yapıyı ölçme derecesidir (Arık, 1998: 243). Bu nedenle orijinal KİEDÖ’nün faktör yapısının dayandırıldığı teorik yapının Türkiye’deki ortaokul öğrencilerinden toplanan verilere uygunluğunu belirlemek için yapılan DFA sonuçları, Türkçe KİEDÖ’nün de orijinali (Turner, vd. 2003) gibi Türk ortaokulu öğrencileri örneğinde de 4 faktörlü (araşsal yardım, kariyere ilişkin model olma, sözel cesaretlendirme, duygusal destek) yapıya sahip olduğunu göstermiştir. Türkçe KİEDÖ’nün maddelerinin hepsi orijinalindeki gibi kendi faktörlerinde yer almışlardır. Bu bulgulara dayanarak orijinal KİEDÖ’nün 4 faktörlü ve 27 maddeli yapısının Türk ortaokul öğrencileri için de geçerli olduğu söylenebilir. Böylece Türkçe KİEDÖ de 27 maddeli, 4 alt faktörden oluşan beşli derecelmeli likert tipi bir ölçektir. Ölçekten alınan en düşük puan 27, en yüksek puan 135’dir.

Türkçe KİEDÖ’nün yapı geçerliği için uygulanan DFA’daki madde faktör yüklerinin .34 ile .86 arasında değiştiği bulunmuştur. Ancak Sözel Cesaretlendirme alt ölçeğindeki 1. maddenin faktör yükü .26 olup bu katsayı beklenen düzeyden ($>.30$; Brown, 2006) biraz düşüktür. Bu bulguyu şöyle yorumlamak mümkündür: KİEDÖ’nün Sözel Cesaretlendirme alt ölçeğindeki bu 1. maddenin (Annem ve babam ödevlerimi iyi yaptığımda beni ödüllendirir) içeriği, bu alt ölçekteki diğer maddelerin içerikleri ile karşılaştırıldığında; 1. maddenin içeriğinin de SBKK’ndaki *sözel iknayı* bir başka ifadeyle Sözel Cesaretlendirmeyi içermektedir. Ancak bu araştırmaya katılan Türk ortaokul öğrencilerinin

Amerikalı ortaokul öğrencilerden farklı olarak; orijinalinde bu maddede sözel cesaretlendirme olarak kullanılan ödüllendirme kelimesini, maddi ödül olarak değerlendirdikleri düşünülebilir. Şöyle ki; Türk kültüründe ödev yapıldığında öğrencinin ödüllendirilmesi oldukça yaygın ebeveyn ve öğretmen davranışıdır. Örneğin; ilkokulda okumayı öğrenen öğrenciye hoşlandığı bir stiker, kalem vb. verilir ya da çok eskiden beri yaygın olarak kullanılan kırmızı kurdele yakasına takılır. Kısacası, Türkiye’de yaşayan çocukların ölçekteki ödüllendirme kelimesini sözel cesaretlendirmeden daha ziyade maddi ödül olarak algıladıkları söylenebilir.

Türkçe KİEDÖ’nün ölçüt bağıntılı geçerliği için, Turner, vd. (2003) ebeveynden algılanan kariyere ilişkin desteğin meslek kararı verme öz-yetkinliği ile ilişkili olabileceği görüşüne dayanılarak Türkçe KİEDÖ toplam puanları ile MKVYÖ’nün toplam puanları arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu iki ölçek arasındaki korelasyon katsayısı beklentileri karşılar nitelikte bulunmuştur. Daha açık bir anlatımla bu ölçekler arasındaki orta düzeyde (.44) ve anlamlı olan korelasyon katsayısı, bir yandan Turner, vd. (2003) teorik görüşlerini desteklerken diğer yandan KİEDÖ’nün ölçüt bağıntılı geçerliği için de destek sağlamıştır. Ayrıca Türkçe KİEDÖ ve MKVYÖ arasındaki bu korelasyon katsayısının, orijinal KİEDÖ (Turner, vd. 2003) ve Ortaokul Öz Yetkinlik Ölçeği (Fouad ve Smith, 1996) puanları arasında hesaplanan korelasyon katsayısı dağılımlarına (.37-.48) benzerlik gösterdiği söylenebilir. Bunlara ilaveten, KİEDÖ’nün ölçüt bağıntılı geçerliği için Çocuk ve Ergenler için Sosyal Destek Değerlendirme Ölçeği’nin (Gökler, 2007) Aileden Alınan Sosyal Destek (AASD) boyutu ile ilişkisi de incelenmiştir. KİEDÖ ve AASD toplam puanları arasındaki orta düzeydeki korelasyon katsayısı da bu iki ölçeğin aile bireyleri ile ilgili sosyal destek kavramını ölçmede benzerliklerinin olduğunu göstermiştir.

KİEDÖ’nün güvenilirliğini belirlenmek için; ölçeğin tamamı ve alt ölçeklerinin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı ve test tekrar test yöntemiyle kararlılık katsayısı hesaplanmıştır. KİEDÖ’nün Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları (.81, -.93) aralarında dağılmaktadır. Bu sonuçlara göre, KİEDÖ’i hem tümü hem de alt ölçekleri bakımından iç tutarlılığı oldukça güvenilirdir. KİEDÖ’nün kararlılık katsayıları ise (.87, -.90) aralarında dağılmaktadır. Bu sonuçlara göre, KİEDÖ’i hem tümünden hem de alt ölçeklerinden farklı zamanlardaki uygulamalarından tutarlı sonuçlar elde edildiğini göstermektedir. Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları ve kararlılık katsayılarının aynı zamanda istenilen .70 değerinin üstünde olması; KİEDÖ’nün güvenilirliğine ilişkin değerlerinin iyi olduğunu göstermektedir.

Bu araştırmada, Türk ortaokul öğrencilerinin KİEDÖ toplam puanları cinsiyete göre anlamlı fark göstermemiştir. Bu bulgu, ülkemizde ve yurtdışında ebeveynlerinden algılanan sosyal desteğin cinsiyete göre anlamlı olarak fark göstermediğini bulan (Güzel, 2005; Rueger, Malecki, & Demaray, 2008) bulgularıyla benzerlik gösterirken; fark gösterdiğini bulan araştırmaların (Erdeğer, 2001;

Goldstein, vd., 2020; Windlansky, 1997) bulgularıyla benzerlik göstermemektedir. Bu araştırmada eğitsel ve kariyer gelişimine ilişkin ebeveyn desteğinin cinsiyete göre fark göstermemesi istendik bir bulgudur. Çünkü bu bulguya dayanarak, araştırma grubundaki öğrencilerin ebeveynlerinin cinsiyetler arası ayırım yapmadan çocuklarının eğitsel ve kariyere ilişkin gelişimlerini desteklediklerini, yetenek ve potansiyellerine uygun ortamlar sağladıklarını düşündürmektedir. Bununla birlikte, kariyer ve eğitsel gelişimde aile desteğinin cinsiyetten bağımsız olmasının gerekli ve önemli olduğu görüşüne de dayanılarak gelecek araştırmalarda KİEDÖ toplam puanlarının ve alt ölçek puanlarının cinsiyete göre karma yöntemle incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Çünkü böyle araştırmaların sonuçları, bu araştırmanın bulgularına ve ebeveynlerin çocuklarının kariyer ve eğitsel gelişime, kariyer seçimine ilişkin desteği verirken, cinsiyetten bağımsız tutum ve davranışlara ne ölçüde sahip oldukları konularına açıklık getirebileceği gibi bu araştırmanın sonuçlarına da destekler sağlayacaktır.

KİEDÖ'nün toplam puanları sınıf düzeyine göre de anlamlı fark göstermemiştir. Bu bulgular Köküsoy'un (2008), lise 10. sınıf öğrencilerinin aileden algıladıkları sosyal destek puan ortalamaları ile 11. sınıf öğrencilerinin puan ortalamaları arasında fark olmadığını bulan araştırmanın sonuçlarını desteklemektedir. Fakat bu araştırmanın bulgusu, Karacabey'in (2012) 10. sınıf öğrencileri ile 11. sınıf öğrencilerinin aileden algıladıkları sosyal destek puanları arasında anlamlı bir fark olduğunu buldukları araştırmanın sonucunu desteklememektedir. Aileden algılanan sosyal desteği sınıf düzeyine göre inceleyen bu araştırmaların birbirine zıt bulguları ve sınıf düzeyi yükseldikçe sosyal desteğin de yükseldiğini ortaya koyan araştırmalardaki (Banaz, 1992; Bayram, 1999) görüşler gelecek araştırmalarda KİEDÖ toplam puanlarının ve alt ölçek puanlarının sınıf düzeyine ve yaşa göre karma yöntemle incelenmesinin önemli olduğunu düşündürmektedir.

KİEDÖ'nün toplam puanları algılanan sosyo-ekonomik düzeye göre karşılaştırılmıştır. Bulgular düşük sosyo-ekonomik düzey ile yüksek sosyo-ekonomik düzeyden gelen ortaokul öğrencilerinin ve düşük sosyo-ekonomik düzey ve orta sosyo-ekonomik düzey gelen ortaokul öğrencilerin KİEDÖ toplam puanları arasında anlamlı düzeyde fark olduğunu göstermiştir. KİEDÖ puanlarının sosyo-ekonomik düzeyden etkilendiğini yani; düşük sosyo-ekonomik düzeyden orta ve yükseğe doğru çıktıkça aileden algılanan kariyere ilişkin desteğin arttığı söylenebilir. Bu bulguların ülkemizde ve yurtdışında yapılan önceki bazı araştırma bulgularını desteklediği görülmektedir. Üst sosyo-ekonomik düzeye ait olan aileler çocuklarına kariyer seçenekleri ve bu seçenekler hakkında nereden bilgi toplayacaklarını öğretmektedirler (Kush ve Cochran, 1993). Isaacson ve Brown (2000), sosyo-ekonomik düzeyin kariyer kararı vermede ve kariyer gelişiminde etkili olduğunu söylemektedir. Yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip olan aileler, çocuklarına bireysel ve mesleki özellikleri tanımlarına olanak sağlayacak pek çok olanaklar sağlamaktadırlar KİEDÖ'ü toplam puanları, düşük sosyo-ekonomik düzey ile yüksek sosyo-ekonomik düzeyden gelen ortaokul

öğrencilerinin ve düşük sosyo-ekonomik düzeyden ve orta sosyo-ekonomik düzeyden gelen ortaokul öğrencilerin KİEDÖ toplam puanları arasında anlamlı düzeyde fark olduğunu göstermiştir. KİEDÖ puanlarının sosyo-ekonomik düzeyden etkilendiğini yani; düşük sosyo-ekonomik düzeyden orta ve yükseğe doğru çıktıkça aileden algılanan kariyere ilişkin desteğin arttığı söylenebilir. Bu bulguların yurtdışında ve Türkiye’de yapılan önceki bazı araştırma bulgularını desteklediği görülmektedir (Banaz, 1992; Bayram, 1999; Lent vd., 2002; Elbir, 2000; Hashima & Amato, 1994; Kush & Cochran, 1993). Hashima ve Amato (1994), ailedeki yoksulluk düzeyi arttıkça aileden algılanan sosyal desteğin düştüğünü belirtmektedir. Kush ve Cochran (1993) üst sosyo-ekonomik düzeyden gelen aileler çocuklarına kariyer seçenekleri ve bu seçenekler hakkında nereden bilgi toplayacaklarını öğrettiklerini belirlemektedirler, Sosyal destekle ilgili araştırmalarda (Banaz, 1992; Bayram, 1999) da belirtildiği gibi Lent ve diğerleri ve diğerleri (2000), sosyo-ekonomik düzeyin kariyer kararı vermede ve kariyer gelişiminde etkili olduğunu, üst SED den ailelerin çocuklarına bireysel ve mesleki özellikleri tanımalarına olanak sağlayacak fırsatlar sunduklarını belirtmektedirler. Sosyal destekle ilgili araştırmalarda (Banaz, 1992; Bayram, 1999) da belirtildiği gibi Lent ve diğerleri (2000), sosyo-ekonomik düzeyin kariyer kararı vermede ve kariyer gelişiminde etkili olduğunu, üst SED den ailelerin çocuklarına bireysel ve mesleki özellikleri tanımalarına olanak sağlayacak fırsatlar sunduklarını belirtmektedirler. Kısacası, bu araştırmaların sonuçları ebeveinlerin SED düzeylerinin çocuklarına verecekleri kariyer ve eğitsel gelişimlerine ilişkin destek üzerinde etkili olduğunu ve gelecekte yapılacak teorik ve uygulamalı araştırmalarda bu bulguların dikkate alınmasını düşündürmektedir.

Akademik başarılarını “çok zayıf” algılayan ortaokul öğrencilerinin KİEDÖ toplam puan ortalamalarının akademik başarılarını “zayıf”, “orta”, “iyi” ve “pekiyi” olarak algılayanlardan ve akademik başarılarını “zayıf” olarak algılayan ortaokul öğrencilerinin KİEDÖ toplam puan ortalamalarının “orta” ve “pekiyi” olarak algılayanlardan anlamlı olarak düşük olduğu bulunmuştur. Bu bulgular, aileden algılanan sosyal destek düzeyleri düşük olan çocukların, ergenlerin ve üniversite öğrencilerinin akademik başarı düzeylerinin de düşük olduğunu bulan önceki yurt dışında ve Türkiye’de yapılan araştırma bulgularını desteklemektedir (Erdeğer, 2001; Fan & Chen, 2001; Osseiran-Waines & Almacian, 1994; Kapıkıran & Özgüngör, 2009; Morrison, John, Stephanie, Douglas, ve Keith, 1997; Singh, Bickley, Trivette, Keith, Keith, ve Anderson, 1995; Şahin & Güvenç, 1996; Yıldırım, 1998, 2000; Yıldırım ve Ergene, 2003).. Yıldırım (2006) da lise öğrencilerinin akademik başarılarının yordayıcılarını incelediği araştırmada, aileden algılanan sosyal desteğin akademik başarının birinci sıradaki en önemli yordayıcısı olduğunu belirlemiştir. Bu ve önceki araştırmaların bulgularına dayanarak sosyal destek kaynakları arasında aileden algılanan sosyal destek düzeyinin çocuklarının akademik başarılarını etkilendiği söylenebilir. Nitekim Mallinckrodt (1992, 1988) ve Ladd'in (1990) de araştırmalarında ailesinden yeterince destek gören öğrencilerin okula daha düzenli

devam ettiklerini ve daha kolay uyum sağladıklarını belirlemişlerdir. Bu bağlamda ailenin çocuklarının hatalarını yapıcı üslupla göstermeleri, çocuklarına güvendiklerini söylemeleri, zayıf özelliklerini geliştirici ve üstün özelliklerini pekiştirici davranış ve tutumlar sergilemeleri ve benzerleri olumlu davranışlarının çocuklarının akademik başarısını olumlu etkileyeceği düşünülmektedir.

KİEDÖ'nün geçerliği ve güvenilirliği için yapılan çalışmaların sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde; bu ölçeğin Türkiye'deki ortaokul öğrencilerinin eğitsel ve kariyer gelişimlerine ilişkin ebeveyn desteklerini ölçmek için kullanılabilecek psikometrik özelliklere sahip olduğu söylenebilir. Günümüzde okullarda sunulan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde (PDR) ailelerin katılımının ve ailelerin bu hizmetlere desteğinin önemli olduğu vurgulanmaktadır (Kuzgun, 2006). Özellikle okullarda PDR hizmetleri kapsamında sunulan kariyer psikolojik danışmanlığı ve rehberliği hizmetlerinde de ailelerin çocuklarının eğitsel ve kariyer gelişimlerine destek vermelerinin gereği ve önemi vurgulanmaktadır. Bu araştırmanın sonuçlarına dayanarak, ortaokul öğrencilerine ve ergenlere sunulan kariyer psikolojik danışmanlığı ve rehberliği hizmetleri kapsamında KİEDÖ'yü okul psikolojik danışmanlarının kullanabileceği önerilmektedir.

Bu araştırmanın öncelikle ilgili Türkçe literatüre ortaokul öğrencilerinin kariyere ilişkin ebeveyn desteklerini ölçmede kullanılabilecek bir ölçme aracı kazandırma konusunda önemli katkısının olduğu söylenebilir. Ayrıca bu araştırmanın sonuçlarının bu ölçeğin kullanılabileceği gelecek teorik ve uygulamalı araştırmaların yapılmasına da katkı getireceği beklenmektedir. Bu araştırmanın ilgili literatüre katkılarında rağmen bazı sınırlılıkları da vardır. Bu araştırmada da Türkçe KİEDÖ, orijinali gibi ortaokul öğrencileri örnekleminde çalışılmıştır. Ancak ülkemizde meslek seçimi kararının özellikle lise son sınıfta verilmesi kariyer gelişimi ve seçimi ile ilgili hizmetlerin ergenlere de odaklanmalarının gerekliliğini göstermektedir. Çünkü ülkemizde yapılan çeşitli araştırmaların sonuçları ergenlerin kariyer seçimi kararlarında ebeveynlerin müdahalelerinin onların kariyer karar verme güçlükleri ile ilişkili olduğunu göstermektedir (Bacanlı, 2012, 2016; Bacanlı, Eşici ve Özünlü, 2013; Doğan, 2010; Mutlu, 2011; Öztemel, 2013). Bu araştırmanın sonuçları ergenlerin eğitsel ve kariyer gelişimlerinde ebeveyn desteğinin gereğini ve önemini ortaya koymaktadır. Bu nedenlerle ortaokul öğrencileri için KİEDÖ'nün lise öğrencileri için de uyarlanması önerilmektedir. Bunlara ilaveten yukarıda da değinildiği gibi KİEDÖ'nün toplam ve özellikle alt ölçek puanlarının cinsiyet, sınıf düzeyi, yaş, SED, akademik başarı düzeyi gibi, kariyer ve eğitsel gelişimi, kariyer seçimini, lise türü seçimini etkileyen değişkenlerle ilişkilerinin incelenmesi önerilmektedir.

Kaynaklar

Arık, İ. A. (1998). *Psikolojide bilimsel yöntem*. İstanbul: Çantay Kitapevi.

Bacanlı, F. (2012). Relationships between career decision making difficulties and irrational beliefs about career choice. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(37), 86-95.

- Bacanlı, F. (2016). Career decision-making difficulties of Turkish adolescents. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 16(2), 233-250.
- Bacanlı, F., & Güngör, A. (2016, February). *Examining the relationship between social support and career development of Turkish middle school students*. 8. Annual UCF Counseling Conference, University of Central Florida, Orlando, Florida, US.
- Bacanlı, F., Eşici, H., & Özünlü, M. B. (2013). Kariyer karar verme güçlüklerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(40), 198-211.
- Banaz, M. (1992). *Lise öğrencilerinde sosyal destek kaynakları ve stres ile ruh sağlığı arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84, 191-215.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of self-control*. New: Freeman.
- Bayram, D. (1999). *Bir grup gençte ruhsal belirti ile sosyal destek ilişkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Bozgeyikli, H. (2004). Meslek kararı verme yetkinlik ölçeğinin geliştirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11, 221-234.
- Bozgeyikli, H., Doğan, H., & Işıklar A. (2010). Üstün yetenekli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(28), 133-149.
- Brown, T. A. (2006). *Confirmatory factor analysis for applied research*. New York: The Guilford Press.
- Choi, Y., Kim, J., & Kim, S. (2015). Career development and school success in adolescents: The role of career interventions. *Career Development Quarterly*, 63(2), 171-186.
- Doğan, H. (2010). *Kariyer karar verme grup rehberliği programının 9.sınıf öğrencilerinin kariyer karar verme güçlük düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dubow, E. F., & Ullman, D. G. (1989). Assessing social support in elementary school children: The Survey of Children's Social Support. *Journal of Clinical Child Psychology*, 18(1), 52-64.
- Elbir, N. (2000). *Lise 1. sınıf öğrencilerinin sosyal destek düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erdeğer, N. (2001). *Lise öğrencilerinin sosyal destek ve yalnızlık düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Fan, X., & Chen, M. (2001). Parental involvement and students' academic achievement: A meta analysis *Educational Psychology Review*, 13(1), 1-22.
- Farmer, H. S., Keane, J., Rooney, G., Vispoel, W., Harmon, L., Lerner, B., ... & Maehr, M. (1981). Career motivation and achievement planning (C-MAP). *Measure available with scoring manual and interpretive materials from Helen S. Farmer, Department of Educational Psychology, University of Illinois, 1310*, 40-58.
- Flores, L. Y., & O'Brien, K. M. (2002). The career development of Mexican American adolescent women: A test of social cognitive career theory. *Journal of Counseling Psychology*, 49, 14-27.
- Fouad, N., Cotter W., Fitzpatrick M., Kantamneni M., Carter L., & Bernfeld S. (2010). Development and validation of the family influence scale. *Journal of Career Assessment*, 18(3), 276-291.
- Fouad, N. A., & Smith, P. L. (1996). A test of a social cognitive model for middle school students: Math and science. *Journal of Career Assessment*, 7, 187-202.
- Fouad, N. A., Smith, P. L., & Enochs, L. (1997). Reliability and validity evidence for the middle school self-efficacy scale. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 30(1), 17-31.
- Garcia, P. R. J. M., Restubog, S. L. D., Bordia, P., Bordia, S., & Roxas, R. E. O. (2015). Career optimism: The roles of contextual support and career decision-making self-efficacy. *Journal of Vocational Behavior*, 88, 10-18.
- Goldstein, S. E., Lee, C. Y. S., Gunn III, J. F., Bradley, S., Lummer, S., & Boxer, P. (2020). Susceptibility to peer influence during middle school: Links with social support, peer harassment, and gender. *Psychology in the Schools*, 57(1), 91-110.
- Guan, P., Capezio, A., Restubog, S. L. D., Read, S., Lajom, J. A. L. ve Li, M. (2016). The role of traditionality in the relationships among parental support, career decision making self-efficacy and career adaptability. *Journal of Vocational Behavior*, 94, 114-123.
- Gökler, I. (2007). Çocuk ve ergenler için sosyal destek değerlendirme ölçeği Türkçe formunun uyarlama çalışması: faktör yapısı, geçerlik ve güvenirliği. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 14, 90-99.
- Güzel, H. (2005). *Psikiyatrik yardım alan ergenlerin sosyal destek alguları ve bunu etkileyen etmenler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Hashima, P. Y., & Amato, P. R. (1994). Poverty, social support and parental behavior. *Child Development*, 65(2), 394-403.
- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indices in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6, 1-55.

- Isaacson, L. E., & Brown, D. (2000). *Career information, career counseling, and career development* (7th ed.). Ally & Bacon.
- Karacabey, Ç. (2012). *Ortaöğretim öğrencilerinin aileden algıladıkları sosyal destek ile intihar olasılığı davranışı arasındaki ilişkinin incelenmesi (İstanbul ili Tuzla ilçesi örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kapıkıran, Ş., & Özgüngör, S. (2009). Ergenlerin sosyal destek düzeylerinin akademik başarı ve güdülenme düzeyi ile ilişkileri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 16(1), 21-30.
- Kline, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling* (2nd ed.). New York: Guilford Press.
- Köküsoy, K. (2008). *Endüstri meslek liselerinde bir meslek alanına yönelmiş olan öğrencilerin mesleki olgunluk ve algıladıkları aile desteği düzeylerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kush, K., & Cochran, L. (1993). Enhancing a sense of agency through career planning. *Journal of Counseling Psychology*, 40, 434-439
- Kuzgun, Y. (2006). İlköğretimde Meslek Gelişimi. Y. Kuzgun (Editör), *İlköğretimde meslek gelişimi* (sy. 125-149). VI. Baskı. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Ladd, G. W. (1990). Having friends, keeping friends, making friends, and being liked by peers in the classroom: predictors of children's early school adjustment? *Child Development*, 61, 1081-1100.
- Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (1994). Toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice, and performance. *Journal of Vocational Behavior*, 45, 79-122.
- Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (2000). Contextual supports and barriers to career choice: A social cognitive analysis. *Journal of Counseling Psychology*, 47, 36-49.
- Lent, R. W., Brown, S. D., Talleyrand, R., McPartland, E. B., Davis, T., Chopra, S. B., ... & Chai, C. M. (2002). Career choice barriers, supports, and coping strategies: College students' experiences. *Journal of Vocational behavior*, 60(1), 61-72.
- Mallinckrodt, B. (1988). Students retention, social support, and dropout intention: comparison of black and white students. *Journal of Counseling Psychology*, 129(1), 60-64.
- Mallinckrodt, B. (1992). Childhood emotional bonds with parents, development of adult social competencies, and availability of social support. *Journal of Counseling Psychology*, 39 (4), 453-461.
- Morrison, G. M., John, L., Stephanie, S. M., Douglas, C. S., & Keith, W. (1997). Sources of support for school-related Issues: choices of hispanic adolescents varying in migrant status. *Journal of Youth and Adolescence*, 26(2), 233-251.

- Mutlu, T. (2011). *Lise öğrencilerinde kariyer karar verme güçlükleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Nunnally, J. C. & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric Theory*. (3rd Ed.). New York: McGraw-Hill.
- Ong, A. D., Phinney, J. S., & Dennis, J. (2006). Competence under challenge: Exploring the protective influence of parental support and ethnic identity in Latino college students. *Journal of Adolescence*, 29, 961-979.
- Osseiran-Waines, N. ve Almacian, S. (1994). Types of social support: relation to stress and academic achievement among prospective teachers. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 26(1), 1-20.
- Öztemel, K. (2013). Lise öğrencilerinin kariyer karar verme güçlüklerinin yordayıcıları olarak algılanan sosyal destek ve cinsiyet. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(3), 241-257.
- Özünü, M. B. & Bacanlı, F. (2015). Kariyer seçiminde aile etkisi ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması: geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(1), 13-32.
- Restubog, S. L. D., Florentino, A. R., & Garcia, P. R. J. M. (2010). The mediating roles of career self-efficacy and career decidedness in the relationship between contextual support and persistence. *Journal of Vocational Behavior*, 77, 186-195.
- Roe, A. (1956). Early determinants of vocational choice. *Journal of Counseling Psychology*, 4, 212-217.
- Rueger, S. Y., Malecki, C. K., & Demaray, M. K. (2008). Gender differences in the relationship between perceived social support and student adjustment during early adolescence. *School Psychology Quarterly*, 23(4), 496-514.
- Sickinger, P. H. (2012). *Social Cognitive Career Theory and middle school student career exploration*. Unpublished Doctoral Dissertation. Regent University, London.
- Singh, K., Bickley, P.G., Trivette, P., Keith, T. Z., Keith, P. B., & Anderson, E. (1995). The effects of four components of parental involvement on eighth-grade student achievement: Structural analysis of NELS- 88 data. *School Psychology Review*, 24, 299-317.
- Super, D. E. (1990). A life-span, life-space approach to career development. In D. Brown & L. Brooks (Eds.), *Career choice and development: Applying contemporary theory to practice* (2nd ed., pp.197-262). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Sürücü, M. (2005). *Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk ve algıladıkları sosyal destek düzeylerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şahin, D., & Güvenç, G.B. (1996). Ergenlerde aile algısı benlik algısı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 11(38), 22-32.
- Şavluk, T. (2019). *Ortaokul öğrencilerinin kariyer gelişimlerinin yordayıcıları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Şeker, G., & Kaya, A. (2018). Lise öğrencilerinin meslek seçiminde aile desteği: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(49), 157-171.
- Temeloğlu, G. (2019). *Kariyer karar verme güçlüklerinin yordayıcıları olarak kariyere ilişkin ebeveyn desteği ve meslek kararı verme öz yetkinliği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Turner, S. L., & Lapan, R. T. (2002). Career self-efficacy and perceptions of parent support in adolescent career development. *Career Development Quarterly*, 51, 44-55.
- Turner, S., Brissett, A. A., Lapan, R. T., Udipi, S., & Ergun, D. (2003). The career-related parent support scale. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 36, 83-94.
- Turner, S. L., Steward, J. C., & Lapan, R. T. (2004). Family factors associated with sixth-grade adolescents' math and science career interests. *Career Development Quarterly*, 53, 41-52.
- Ulaş, Ö. (2016). *Kariyer kararı verme öz-yetkinliği: Bir model testi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Widlansky, H. S. (1997). The anticipation of graduation: Distress among college seniors as mediated by career development, social support, parental attachment and gender. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*, 58(5-B), 2706.
- Yıldırım, İ. (1998). Akademik başarı düzeyleri farklı olan lise öğrencilerinin sosyal destek düzeyleri. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(9), 33-38.
- Yıldırım, İ. (2000). Akademik başarının yordayıcısı olarak yalnızlık, sınav kaygısı ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 167-176.
- Yıldırım, I. (2006). Daily hassles and social support as predictors of academic achievement. *Hacettepe University Journal of Education*, 30, 258-267.
- Yıldırım, İ. & Ergene, T. (2003). Lise son sınıf öğrencilerinin akademik başarılarının yordayıcısı olarak sınav kaygısı, boyun eğici davranışlar ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 224-234.

Extended Summary

The Adaptation of the Career-Related Parental Support Scale to Turkish Middle School Students

The results of the researches were found that the career maturity of the adolescents and the career development of the children, the career decisions of the children and adolescents, are affected by family variables such as social support perceived from the family and the family structure in Turkey and foreign countries (Bacanlı, & Güngör, 2016, Sürücü, 2006; Turner, Steward, & Lapan, 2004). In addition to these studies, researches have been conducted to develop scales that measure parental support in the career development and career choices of young people and children. For example,

Farmer, Keane, Rooney, Vispoel, Harmon, Lerner, et al. (1981) developed the Parental Support Scale, which measures perceived support from their parents regarding their career development and choice decisions. Fouad, Cotter, Fitzpatrick, Kantamneni, Carter L, and Bernfeld. (2010) developed the Family Influence Scale, which aims to measure the family's influence on the career development and decision of young people. KSAEÖ (Fouad et al., 2010) is adapted to Turkish high school students (Özünü & Bacanlı, 2015) and young adults (Bacanlı, 2018). However, There is a no scale to measure family support in the middle school students' career development and educational development in Turkey. Therefore, the main purpose of this study is to adapt the Career-Related Parental Support Scale-CRPSS to Turkish middle school students, developed by Turner, Brissett, Lapan, Udipi, and Ergun (2003). In addition, it was aimed to examine whether there is a significant difference in the mean scores of the middle school students' CRPSS according to gender, grade level, perceived socioeconomic status, and perceived academic achievement. This research has two study groups. The first study group consists of 438 (218 girls and 220 boys) 7th and 8th grade middle school students. The second study group consists of 145 (77 girls and 68 boys) 7th and 8th grade middle school students. In this study, CRPSS, which originally consists of 5-point Likert type 27 items and four factors, was first translated into Turkish. In order to identify the construct validity of the Turkish version of CRPSS, the data was analyzed with confirmatory factor analysis using SPSS 21.0 and AMOS. The analysis of the Turkish version confirmed the original four factors (instrumental help, modelling related to career, verbal encouragement, and emotional support). The correlations between the Career Decision-Making Self-Efficacy Scale: CDMSS) (Bozgeyikli 2004), the support from family dimension of the Social Support Rating Scale for Children and Adolescents, SSRSCA (Gökler, 2007), and the Turkish version of the CRPSS were used to test the convergent validity of the scale. The scores on Turkish version of the CRPSS was found to have a significant positive moderate correlation with scores on support from parental dimension of CDMSS and SSRSCA. The internal consistency reliability and determination coefficients for both the whole scale and subscales were calculated in order to identify the reliability of the CRPSS. Cronbach Alpha values for internal consistency reliability were calculated and found as .93 for the scale, .81 for the Instrumental Help subscale, .87 for the Career-related Modelling subscale, .82 for the Verbal Persuasion subscale, and .83 for Emotional Arousal subscale. The test-retest reliability coefficients were .90 for the scale, .87 for the Instrumental Help subscale, .96 for the Career-related Modelling subscale, .90 for the Verbal Persuasion subscale, and .90 for the Emotional Arousal subscale. These findings show that CRPSS is a reliable and valid measurement tool and can be effectively used to measure career-related perceived parental support of Turkish middle school students. The scores on the Turkish version of the CRPSS significantly differ according to perceived socio-economic level and academic achievement. However, the scores on the Turkish version of CRPSS did not significantly

differ according to gender or grade level. The results of the study are discussed within the framework of the relevant literature and theoretical views. It is suggested that CRPSS can be used to measure the educational and career-related parental support of middle school students in future research and applied studies. The results of the study are discussed in the frame of related literature and theoretical views. The CRPSS is suggested to be used to measure perceived support from family in career development of children by researchers in descriptive and experimental researches in the future. Moreover, the CRPSS is suggested to be used in the planning and programming of a practical study for the career guidance and counseling of middle school students by school counselors.